

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 9. Gesta sub Ioanne Oiola Proprætore usque ad ejus necem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

INTEREA Joannes Oiola proprator eodem itinere, quo olim Gavorus, cum ali-
quot navibus in Paraquarium penetrans, cognito inter Austrum & Occidentem
partim fluviali, partim terrestri itinere, regionem auri argentiq̄ feracem adiri
posse, eod̄re constituit. Abiens, Dominico Irala, cui suas vices commiserat, in mari-
datis dat, ut per sex menses reditum suum in superiori Paraquarii parte præstoleretur:
si intra id tempus non rediret, jussu absolutum iri. Absente Oiola Salazarius &
Gonsalvus Mendocça ex portu Boni-aëris annoz ergo in Paraquarium etiam navi-
gantes, cum Guarani populis amicitia contracta, locum reperere condenda arcis
maximè opportunum: partitiseque inter se officiis Gonsalvus Mendocça arcem
Virgini in calum Assumptæ consecratam ibi construxit, ubi nunc eodem nomine
Assumptionis urbs Paraquariæ caput visitur. Salazario interim tabidos milites &
fame panè confectos ex portu Boni-aëris advectum eunte. Sed dum ultro circo-
que navigatur, Caracara gens barbara Hispanis infensi, dissimulato odio ab Alvaro-
do Corporis Christi arcis præfecto auxilium contra alios Barbaros sibi dari do-
losè postulavere. Alvaradus nihil doli subesse suspicans Ildefonso Figueroa duce
quinquaginta Hispanos milites non illibenter concedit, qui ubi subiere nemuscu-
lum Caracarum oppido adjacens, confestim à Barbaris undequaque ex insidiis
confurgentibus ad unum omnes occisione occidunt. Calente adhuc sanguine
Barbari magno numero ad Corporis Christi arcem diminito præsidio infirmam
convolant, aditum multiplici ratione tentantes: actumque erat de omnibus, nisi
summi Dei beneficio tunc temporis Ramuan hominem Flandrum rei nauticæ
Præfectum ea litora radere contigisset, qui suspicatus quod erat, è duabus navibus
tormenta explodens multis occisis loco cedere coëgit. Captivi Caracara narra-
bant pugna tempore supra Christi Corporis arcem hominis speciem abs se visam
candida veste induti, & fulgore oculos respicientium perstringentis, enseque mini-
tantis, & eo conspecto attonitos multos è popularibus suis cecidisse. Quæ res
quia in diem Divo Blasio sacrum incidit, sæpè aliàs in Argentei fluminis expeditio-
nibus Hispanis beneficoz creditum est, objectam Barbaris celestis hominis speciem,
Divo Blasio fuisse, quem exinde Paraquaria coloni inter Tutelares repositum præ-
cipuo honore colunt. Sub idem tempus Dominicus Irala per Paraquarium navi-
gans panè etiam Paiaguaram dolo periit: nam cum derepente quadringenti circi-
citer Paiaguæ in adverso litore constitissent, & per numerosos nuncios collo-
quium commerciumque eâ conditione expetissent, ut utrimque positis armis ne-
gotiarentur, & Irala admisa lege suos exarmari bonâ fide jussisset, Barbari ex im-
provviso in exarmatos involavere, stragem facturi, nisi Hispani resumptis armis ad
defensionem se accinxissent. dum in litore pugnatur, naves Hispanorum ab
aliis Barbaris obsidentur: diu terrâ fluviisque dubiâ fortunâ certatum est: donec
tormenta majora ex navibus explosa depressis Barbarorum navigiis navalem vi-
doriâ Hispanis fecere. Irala generositas cæteros in litore pugnantes ad
fugam compulit. quadraginta è nostris vulnerati, duo occisi, Caravacalus vir
fortis intra triduum ex vulnere obiit. Ex hostibus dux & multi alii decedere: re-
liqui ad locum, ubi eos ingens multitudo præstolabatur, fugere. Inter has res jam
octavus mensis abierat, ex quo Iralam fatigabat Oiola morâ, deliberabatque num
adhuc eum præstolaretur, an se subduceret famis & hostium periculis: cum ex-
improvisò audit vocem Barbari in adverso litore portitorem postulantis, qui ut
advectus fuit, lachrimis obortis tristitia se nunciare ostendit: jussu expromere do-
loris causam, altum ingemiscens, narrat se Oiola necis spectatorem fuisse. Inqui-
renti verò Irala rei gesta seriem, hæc fermè retulit. Joannes, inquit, Oiola, cui
ego in itinere volens adhæsi, postquam Paraquario discessit, totam eam terram
molem, quæ inter hunc portum Peruviaque fines jacet, feliciter emensus, à Sa-
nuococis, & Sivococis Peruvia montium accolis grande auri argentiq̄ pondus
contraxerat, retuleratque ad Paraquarium: sed reduci, Paiaguæ hominum atrocissi-
mi, ad omne obsequium simulatâ promptitudine parati, operam & cibos liberaliter
primùm obtulerunt, donec crederent eum, & ejus socios tutò opprimi posse: obser-
vatis itaque Hispanorum nocturnis stationibus, gentis primores singulis occidendis

plures

CAPUT
IX.G. Ita sub
Joanne Oio-
la proprato-
re usque
ad ejus ne-
cem.Irala Oiola
substituitur.Arc. ad Pa-
raquarium
ponitur.Caracara-
rum dolus.Figueroa &
commilito-
num cadit.Simonis Ra-
mua oppor-
tunum auxi-
lium.Divo Bla-
sius Hispani
facit.Paiaguari
perit.Paiaguam
vincuntur.Joannes Oio-
la cum sociis
trucidatur.

plures assignant, incubiâque nocte uno eodémque temporis momento sopitos adoriuntur jugulantque. Ex omnibus Oiola unus nescio quo casu effugerat, vicinæ paludis cannis se abdens, unde retractus evitatæ mortis moram supplicii atrocitate luit, in pagi foro inter insanos Paiauarum tumultus immaniter trucidatus: sic nullus Hispani sanguinis cladi superstit. Me verò juvit fuisse Indum: hoc titulo manus cruentas evasi, reservatus, ut tantæ crudelitatis vobis essem nuncius. Ex his casibus Hispani didicere quam non fidendum Barbaris: nam sua est quandoque stupidis astutia, eò periculosior, quò inexpectata magis. posterum lacum ad quem se abditum Oiola confugerat, constante adhuc memoriâ, Oiolanum appellavere.

Lacus Oiolanus.

CAPUT

X.

Dominicus Irala in Prætorum electus deserto Boni-aëris castro de fundandâ Paraquariæ metropoli agit.

Caroli Quinti Cæsaris Diploma.

Irala dotes.

Pars censet colonias novæ duci debere.

Pars negat.

Navis Genuensis.

Genuenses Hispanis accedunt.

Census Hispanorum.

SUBLATO Oiola, Dominicus Irala iussu absolutus, secundo flumine commilitones ad novam Assumptæ Virginis arcem deducit, quo cum concurrissent comitiorum ergò Hispani undequaque evocati, examinato Caroli Quinti Cæsaris diplomate recens ex Europâ cum novis subsidiis & pauculis sacerdotibus per Anthonium Cabreram Regium administrum advecto; quo Argentei fluminis & Paraquarii colonis potestas fiebat eligendi Prætoris, si successorem Prætor moriens non legisset; omnium Hispanorum consensu Dominicus Irala præfecturam iniit. Nec impar oneri ferendo fuit. nam præter generis claritudinem multæ eum civiles militaresque dotes exornabant; adeò ut fundatæ novæ provinciæ præcipuum decus tulerit. Nondum solutis electionis comitiis, novus Prætor rogat, num placeret Boni-aëris arcem peste & fame afflictam tantisper deserere, & constructâ, in quo erant, Paraquarii littore, novâ urbe, Hispanos omnes in unum cogi, quò adunatis viribus fortiores essent. Pars suffragatorum censuit non tantum Boni-aëris arcem retinendam, sed etiam multas alias colonias simul instituendas, ut longè lætèque Hispanum imperium pervaderet. Indignum esse ad terræ angulum in tantâ vastitate terrarum tot generosos viros arctari: eam videri Cæsaris mentem, volentis præcludere Peruviam aditum aliis nationibus facile se in eam insinuaturis, nisi vastissimorum fluviiorum littora multis oppidis completerentur: nec obitare paucitatem Hispanorum multitudini Barbarorum coërcendæ sufficientium. Sic ferme existimabant ii, qui ambitu præfecturas multiplicari amabant. Pars verò sanior, privatis honestamentis publicum bonum præferens, aiebat experimentis compertum fortitudinem prudentiamque Hispanis inesse, sed Barbaris turorem, fraudulentiamque non deesse: Ramonis, Laræ, Mendoçæ, Figueroæ & Oiolæ recentia lugubriâque adesse exempla, quibus infirmari possint paucorum sententiæ; volentium ad multiplicatam præfecturarum gentem dispalari disjungique. Prætor, ut erat apprimè prudens, ita utrorumque opiniones moderatus est, ut in utramque partem inclinasse putaretur. Nam aiebat optabile quidem esse multis præsedis immensitatem terrarum comprehendere, sed perpenso præsentium rerum statu commodum non videri. Nec aliter visum iri Cæsari, si præsens adesset. Differri itaque tantisper multiplicatam oppidorum, non improbari. In fundandâ novâ republicâ caput prius firmandum, quàm cætera membra. Quare placere sibi arcem Boni-aëris pro tempore deserere, & urbem ad Paraquarii littus, in quo erant loco, condici: quâ benè stabilitâ non difficilè fore colonias propagare, & contra Barbarorum externorumque insultus munire. Capto condendæ urbis consilio, Didacus Abreus ad portum Boni-aëris cum tribus navibus missus, ut milites inde adveheret, reperit auctos adventu Genuensis navis, quæ frustra tentato Magellanico freto, eò nuper fortuito appulerat, malueratque in Argentei fluminis colonorum album referri, quàm se denuo incogniti maris periculis committere: quamobrem portitores, & nautæ omnes cum Boni-aëris præfidiariis navigantes ad Paraquarium perrexere: unde factum, ut in hanc Americæ partem Trochorum, Aquinatium, Rizzorumque familiæ propagarentur. Adunatis colonis Irala Prætor censum habuit: & quod mireris ex tot Europæis tantillo tempore vix sexcenta virorum capita superesse reperta sunt: reliquis bello, fame, peste, & atrocitate Barbarorum miserum in modum consumptis. Ut scias quantis damnis opes irritamenta malorum quærantur.

CAPUT